

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lexikální specifika francouzského právního jazyka v oblasti
civilního soudnictví a problematika jejich překladu do češtiny

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D.

Autor práce: Tereza Balážová

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, květen 2011

Tereza Balážová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D., za odborné a trpělivé vedení bakalářské práce a mnoho cenných rad a podnětů.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou rozboru a překladu lexikálních specifíků francouzského právního jazyka v oblasti civilního soudnictví. Jejím cílem je zmapovat danou problematiku po stránce teoretické i praktické.

Práci tvoří dvě stěžejní oblasti. Jedná se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů vymezuje základní pojmy, zabývá se rozбором právního jazyka, jeho vlastnostmi a lexikální charakteristikou. Teoretická část rovněž vymezuje překladové postupy používané v překladech právních textů.

Praktická část zjišťuje a popisuje pomocí obsahové analýzy nejzajímavější terminologie z oblasti civilního soudnictví. Problematiku dokresluje resumé ve francouzském jazyce a francouzsko-český glosář.

Klíčová slova:

analýza,
civilní soudnictví,
kalk,
lexikální stránka,
modulace,
právníká povolání,
právní jazyk,
právnícký jazyk,
právní překlad,
právní styl,
transpozice,
výpůjčka.

Abstract

Bachelor thesis covers the parsing and translation issues of lexical specifics of french legal language, concretely in the area of civil justice. Its purpose is to map given problematics both theoretically and practically.

The thesis is composed of two major parts. The first one, theoretical, uses the expert sources to define basic terms and deal with parsing, attributes and lexical characteristic of legal language. Theoretical part also specifies translations' methods used in translations of juristic texts.

Practical part utilizes content analysis method to describe the most interesting terms employed in civil justice. Supplement to this part is a resumé in French and French-Czech glossary.

Key words:

parsing,
civil justice,
calque,
lexical aspekt,
modulation,
legal professions,
legal language,
juristic language,
legal translation,
legal style,
transposition,
loanword

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 PRÁVNÍ JAZYK	9
1.1 Vymezení právního stylu a právního jazyka.....	9
1.2 Právní jazyk a jeho lexikální stránka	10
1.2.1 Právní termíny	13
1.2.2 Slovní spojení.....	13
1.2.3 Jazykové šablony	14
2.1 Modulace	17
2.2 Transpozice	18
2.3 Kalk	18
2.4 Výpůjčka	19
2.5 Etoffement, Dépouillement	19
PRAKTICKÁ ČÁST	20
3 ANALÝZA.....	20
3.1 Druhy soudů v civilním soudnictví ve Francii	20
3.1.1 Soudy první instance	20
3.1.2 Odvolací soud a Kasační soud	22
3.1.3 Specializované soudy	22
3.2 Právníká povolání	24
3.2.1 Soudce, Juge.....	24
3.2.2 Státní zástupce, Procureur	25
3.2.3 Advokát, Avocat	26
3.2.4 Notář, Notaire.....	27
3.2.5 Soudní vykonavatel, Huissier.....	27
3.2.6 Exekutor, Exécuteur	28
3.2.7 Zapisovatel, Greffier	29
3.3 Další zúčastněné osoby.....	30
3.4 Rozhodnutí	30
ZÁVĚR.....	32
RÉSUMÉ	34
GLOSÁŘ	36
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ZDROJŮ	39
MONOGRAFIE.....	39
SLOVNÍKY	39
ELEKTRONICKÁ MEDIA A WEBOVÉ STRÁNKY.....	40

Úvod

„Chceš-li se mnou diskutovat, přesně vysvětli pojmy.“

VOLTAIRE

Právní jazyk je odborným jazykem, který má svá specifika ve francouzském i českém jazyce. Bakalářská práce se zaměřuje na zvláštnosti překladů v oblasti civilního soudnictví. Vymezuje nejdůležitější termíny a popisuje možnosti jejich překladu do češtiny.

Z pohledu historie lze konstatovat, že problematika právního jazyka začala odborníky zajímat poměrně nedávno. Za jednoho ze zakladatelů je považován Bronislaw Wroblewski, který svým dílem *Jazyk prawny i prawniczy* obrátil pozornost vědy k oblasti odborného právního jazyka teprve ve třicátých letech dvacátého století. Studium dané problematiky se v českém prostředí zabývají odborníci z řad překladatelů a jazykovědců. Někteří se zaměřují na studium terminologie, jiní řeší správnost právního výkladu. Právními pojmy a právní terminologií se v našich podmínkách zabývá řada autorů, k nejznámějším patřil Viktor Knapp.

Se vstupem České republiky do Evropské unie vstoupila otázka právních překladů ještě více do popředí zájmu odborné veřejnosti. Problematika právních pojmů a terminologie se stále více propojovala s problematikou překladu textů. K předním českým překladovým autorům patří například Michal Tomášek. Z francouzských autorů se právním jazykem zabývají například Sourioux, Lerat nebo Cornu.

Právní jazyk se řadí do administrativně-právního stylu. V právních textech nacházíme ustálené formy projevu, které jsou velice striktní, a nelze se odchýlit od předem stanovené normy. Překlady kladou vysoké nároky na znalosti v oblasti lingvistiky a současně na odborné znalosti z oblasti platné legislativy.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části se zabývá vlastnostmi právního jazyka a porovnává rozdíly mezi francouzským a českým právním jazykem. Podrobněji se zabývá lexikální stránkou a nastiňuje syntax. Druhá kapitola teoretické části je zaměřena na překladatelské postupy, které jsou uplatňovány při překladu odborného textu. Podrobně je popsána modulace, transpozice a kalk.

Problematika civilního soudnictví je velice široká, nelze ji pojmut v celém jejím rozsahu. Praktická část bakalářské práce se proto soustředí pouze na některé vybrané termíny a na jejich analýzu. Zaměřuje se na rozbor terminologie užívané v soudních institucích a u právnických povolání.

Pro analýzu terminologie a překladu jsou použity různé typy slovníků uvedené v seznamu použité literatury a pomocí komparace s možnými českými ekvivalenty jsou podrobně popsána překladová řešení daných pojmů.

Cílem teoretické části bakalářské práce je vymezení základních pojmů a překladových postupů používaných v překladech právních textů.

Praktická část zjišťuje a popisuje pomocí obsahové analýzy nejzajímavějších termínů z oblasti civilního soudnictví. Cílem praktické části je porovnání překladů za pomoci rozboru konkrétních termínů z oblasti civilního soudnictví. K dosažení stanoveného cíle je použito metody analytického rozboru textu za pomoci různých druhů cizojazyčných slovníků. Rozbory jsou provedeny na základě teoretických znalostí překladových postupů a technik. Analýza se zaměřuje na porovnání konkrétních termínů. Cílem je přiblížit problémová témata v komparaci francouzského a českého jazyka. Porovnání právních termínů popisuje výrazné odlišnosti nebo podobnosti právního a občanského jazyka obou zemí.

Problematiku dokresluje résumé ve francouzském jazyce a francouzsko-český glosář.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PRÁVNÍ JAZYK

1.1 Vymezení právního stylu a právního jazyka

„Právní jazyk je z funkčního hlediska prostředkem komunikace v rámci práva jako normativního systému. Ze systémového hlediska je součástí každého spisovného jazyka. Z obsahového hlediska je právní jazyk znakový systém, kde za jednotlivé znaky pokládáme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty – jazykové šablony) nebo celé věty.“¹

Právní styl patří k odborným funkčním stylům. V odborných textech je patrná snaha, o co největší explicitnost. Důležitým rysem daného stylu je používání jednoduchých vět s vyšší frekvencí jmenných konstrukcí. Mezi základní prostředky odborného stylu patří užívání termínů, jazykových šablon a slovních spojení.

Od právního jazyka je třeba odlišit jazyk právníkový, který je ve vztahu k němu jeho metajazykem. Jedná se tedy o jazyk právníků. Francouzština, stejně jako čeština, rovněž rozlišuje jazyk právní a právníkový. Označuje je pojmy „langage du droit“ a „langage juridique“. Přičemž langage du droit představuje jazyk, ve kterém jsou psány jednotlivé právní předpisy a langage juridique je jazykem právníků.²

Právní jazyk má buď deskriptivní, nebo preskriptivní charakter. V prvním případě popisuje chování, v druhém jej předepisuje. Právní jazyk často používá k vyjádření právních norem věty složené, především pak věty podmínkové, v nichž přední (podmiňovací) část věty je deskriptivní, a zadní (podmíněná) část je preskriptivní.³

¹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 25.

² CORNU, Gérard. *Linguistique juridique*. Paris: Nakladatelství Monchrestien, 2005, str. 11.

³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 1995, str. 118.

1.2 Právní jazyk a jeho lexikální stránka

Slovní zásoba právního jazyka obsahuje všechny druhy slov, kromě citoslovcí, jako svůj obecný základ. Frekvence se od obecného základu značně liší. V právních textech se používají jak výrazy, které jsou specifické pro právo, tak výrazy obecného základu, jakož i výrazy, které jsou specifické pro jiné odborné subsystemy (ekonomické, politické, atd.).

Obecně lze říci, že právní jazyk používá slov obecného základu, a to ve stejném významu např. dům, obec, závěť nebo v odlišném významu např. započtení, narovnání. Dále používá slova, která netvoří obecný základ např. postupník, asignatář, holograf, neopomenutelný dědic atd. Nepoužívá některá slova, která tvoří součást obecného základu, jako např. odvaha, přítel, tma, atd.

Požadavky kladené na právní jazyk jsou velmi přísné, mezi nejdůležitější podle Tomáška patří:

- „*Přesnost vyjadřování,*
- *jednoznačnost,*
- *stručnost,*
- *srozumitelnost,*
- *ustálenost,*
- *ústrojnost,*
- *úkonnost,*
- *neexpresivnost.*“⁴

Srozumitelnost se odvíjí od toho, komu jsou dané texty určeny. Proto autoři v některých textech používají méně odborných výrazů a častěji se uchylují k používání termínů odvozených z domácích základů oproti termínům internacionálním.

Existuje několik možností jak nahlížet na právní jazyk, podle Knappa má právní jazyk několik variant. V první řadě jde o jazyk právních předpisů (jazyk zákonný, legislativní), dále hovoří o jazyku soudního rozhodování nebo jazyku právního zastupování.⁵

⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 28.

⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 1995, str. 120.

Při kategorizaci slovní zásoby podle druhů slov vychází Knapp, podle Tkačukové, ze **tří základních skupin**:

1. slova vyskytující se pouze v právním jazyce,
2. slova vyskytující se pouze v obecném základu spisovného jazyka a nemající právní význam,
3. slova vyskytující se jak v právním jazyce, tak i v obecném základě spisovného jazyka),

které následně rozšiřuje na následujících **pět skupin**:

1. slova s výlučně specifickým právním významem,
2. slova se specifickým právním významem a zároveň specifickým významem v jiném odborném jazyku,
3. slova se specifickým právním významem a obecným významem,
4. slova se specifickým právním významem, specifickým významem v jiném odborném jazyku a významem obecným a
5. slova s neutrálním významem.

První skupina je obsáhlá, patří sem cizí slova zdomácnělá i nezdomácnělá, (např. charta, kompetenční konflikt), archaismy, (např. výprosa) a neologismy. Do této skupiny patří slova, která v určitém spojení mají pouze právní význam, i když se samostatně vyskytují pouze v obecném základu spisovného jazyka, (např. povinný díl).

Druhá skupina je blízká skupině první, jelikož si jednotlivé obory často vzájemně půjčují terminologii, (např. obchodní jmění).

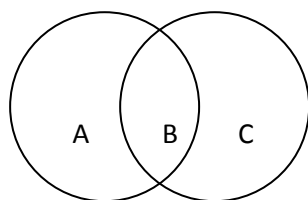
Do další skupiny Knapp zařazuje slova jako smlouva, právo, stát, tedy slova běžně používaná v každodenním životě a zároveň mající svůj význam i v jazyku právním.

Čtvrtá skupina je nejméně vyhraněná, je možné do této skupiny zařadit například slova jako dopravní prostředek, nemovitost nebo voda.

Poslední skupina je tvořena slovy jako například radost, krása.⁶

⁶TKAČUKOVÁ, Tatiana. *Jazyk a styl právní češtiny*. Diplomová práce, 2006. str. 17-18.

Tomášek celkovou slovní zásobu právního jazyka graficky zobrazuje pomocí Eulerových kruhů.

Obrázek č.1 Eulerovy kruhy – slovní zásoba právního jazyka

Tomáškovo rozdělení se podobá Knappově kategorizaci. Dva kruhy znázorňují dvě množiny významových slov: (A+B) je množinou všech výrazů z obecného základu; (B+C) je množinou výrazů používaných v právním jazyce. Kruhy zároveň znázorňují tři podmnožiny. Podmnožina A zahrnuje slova, která se používají pouze v obecném základu. V právním jazyce je nenajdeme. (např. krása; štěstí). Podmnožina B pak pokrývá slovní zásobu, která je používaná jak v obecném základu, tak i v jazyce právním. Danou podmnožinu lze rozdělit na další dvě: B1 výrazy, jež mají alespoň zčásti právní význam (např. soud; trest); B2 pro výrazy, jež se v právních textech používají, ale nemají specifický význam (např. den; žena; voda).⁷ Podmnožina B1 odpovídá Knappově třetí a čtvrté skupině a podmnožiny A a B2 odpovídají páté skupině.

Pro tuto práci jsou nejdůležitější částí slovní zásoby právních textů slova se specifickým právním významem, tedy první dvě skupiny v Knappově klasifikaci a podmnožina C v Tomáškově.

Ve francouzském prostředí se touto otázkou zabývá rovněž mnoho autorů, kteří došli nezávisle na sobě stejných nebo podobných závěrů.

Cornu, který se podrobně zabývá právním jazykem a jeho slovní zásobou, ji dělí do několika kategorií. Na slova, která se objevují výlučně v právním jazyce (*l'appartenance exclusive*), na slova, která se vyskytují jak v obecném základu, tak v právním jazyce (*la double appartenance*) Třetí skupinou, tedy slovy, které se objevují pouze v obecném základu, se nezabývá.

⁷ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 47-48.

Podle odhadů existuje ve francouzštině přibližně 400 slov, která se objevují výhradně v právním jazyce. V jejich případě neexistují žádné metafory ani jiný než mimoprávní význam. Zajímavostí je, že nejpočetnější skupina těchto termínů pochází právě z oblasti soudnictví např. *procureur*, *cassation*, atd.⁸

Hlavními součástmi slovní zásoby právního jazyka jsou podle Tomáška: právní termíny, slovní spojení a jazykové šablony, jak již zmiňuji na začátku této kapitoly.

1.2.1 Právní termíny

Právní termíny představují pojmenování právní skutečnosti, jejichž význam je možné definovat. Základním cílem termínu je vymezení ho od „netermínu“. U termínů se požaduje významová přesnost, jednoznačnost, stručnost, srozumitelnost, ustálenost, ústrojnost, úkonnost a „neexpresivnost“. Tudiž stejná pravidla a požadavky, která jsou kladena na právní jazyk.

Definice termínu může mít dvojí podobu, výše zmiňovaná je podle Tomáška tzv. „*definice v širším slova smyslu*“. Vedle toho rozlišuje i tzv. „*definici v užším smyslu*“. Definice je důležitá především při vnitrojazykovém překladu, vysvětluje význam daného termínu, „*například definicí pojmu zbraň je předmět, který činí útok proti tělu důraznějším*“.⁹

Pro bakalářskou práci je důležitější první rozlišení, tedy definice v širším slova smyslu.

1.2.2 Slovní spojení

Slovní spojení se od právních termínů liší tím, že jimi nelze popsat právní skutečnost definicí. Jedná se o víceslovné výrazy neterminologické povahy. Většinou představují pevnou vazbu slovesa k určitému podstatnému jménu (například „sdělit obvinění“), kterou není možné snadno změnit, protože stejně jako v případě termínů musí být splněné požadavky na právní jazyk.¹⁰

⁸ CORNU, Gérard. *Linguistique juridique*. Paris: Nakladatelství Monchrestien, 2005, str. 60-62.

⁹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 49-50.

¹⁰ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 51-56.

1.2.3 Jazykové šablony

Jazykové šablony jsou velmi různorodé svou strukturou. Může se jednat o víceslovné, často polovětné až větné konstrukce. Vznikly především díky častému používání a pevným pravidlům administrativně-právních textů. Jazykové šablony zaujímají v právních textech zcela zvláštní, samostatné místo, (například: „vynést rozsudek“).¹¹

Tomáškovo rozlišení může být použito i v jiných jazycích. Cornu právní jazyk studuje detailněji, zabývá se především vztahy mezi slovními druhy, původem slov a slovními výpůjčkami. Rovněž řeší antonymické a synonymní vztahy, které jsou zajímavé pro praktický rozbor a překlad právních textů.

Synonym se v právní francouzštině neobjevuje příliš mnoho, Cornu to demonstruje na příkladu „*dommage a préjudice*“, kde se oba pojmy překládají shodně jako škoda. Podle některých odborníků se nejedná o „čistá“ synonyma, protože *préjudice* (škoda) může být vysvětlena jako následek *dommage* (odškodnění). V praxi bývají oba pojmy používané ve stejném smyslu.¹²

¹¹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 51-56

¹² CORNU, Gérard. *Linguistique juridique*. Paris: Nakladatelství Monchrestien, 2005, str. 173-178.

1.3 Syntaktická rovina

Právní styl se vyznačuje snahou po úsporném, ale explicitním a jednoznačném vyjádření. Určité obraty a fráze se v dané oblasti opakují a do textu se obvykle zařazují celé, viz kapitola jazykové šablony.

Často se užívají pasivní konstrukce. Důležitým rysem daného stylu je používání jednoduchých vět s vyšší frekvencí jmenných konstrukcí. Pro již zmíněné explicitní vyjadřování slouží jednoznačné spojky a předložky, zvláště knižní i víceslovné předložkové a spojovací výrazy. Časté jsou rovněž sekundární předložky a předložkové výrazy: zásluhou, následkem, vlivem, v důsledku, vzhledem k, v souvislosti, atd.¹³

Pro vyjádření právních norem se v češtině původně používal imperativ (např. doba trestu budiž stanovena). Dnes imperativ nahradily modální slovesa a modální výrazy (např. musí, má být, je povinen) nebo oznamovací způsob dokonavých sloves (např. soud zruší rozhodnutí). Rovněž se používá budoucí čas trpného rodu dokonavých sloves (např. bude prokázáno). Důležitou roli v právních textech hraje i interpunkce, především středník, který se zde uplatňuje více než jinde. Základní funkcí středníku je oddělovat věty v souřadném poměru.¹⁴

Pravidla francouzského právního jazyka nejsou pevně stanovena, vychází z nepsaných zvyků. Objevují se zde podobná specifika jako v českém právním jazyce. Při formulování předpisů se ve francouzštině velmi často používá oznamovacího způsobu v přítomném čase, např. *Article 272, Code Civil: „Dans la détermination des besoin et des ressources, le juge prend en considération notamment : etc.“* nebo – *Article 235, Code Civil: Si l'autre époux ne reconnaît pas les faits, le juge ne prononce pas le divorce*“ (Článek 272, Občanský zákoník: „Při určování potřeb a prostředků, bere soudce v úvahu především: atd.“, Článek 235, Občanský zákoník: „Pokud jeden z manželů nesouhlasí s danými důvody, soudce rozvod neschválí).¹⁵ V daném případě je použití zřejmé, avšak pro francouzskou gramatiku neobvyklé. V běžném jazyce se přítomný čas indikativu používá pro popsání skutečnosti, nikoliv právního předpisu. Indikativ tedy nahrazuje rozkaz. Pro vyjádření rozkazu se rovněž používá budoucí čas.

¹³ ČECHOVÁ, Marie a kolektiv. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 234.

¹⁴ TKAČUKOVÁ, Tatiana. *Jazyk a styl právní češtiny*. Diplomová práce, 2006. str. 25-26.

¹⁵ CORNU, Gérard. *Linguistique juridique*. Paris: Nakladatelství Monchrestien, 2005, str. 267-268.

Mezi nejčastější znaky francouzského právního jazyka patří užívání neosobního rodu, pasiva a třetí osoby jednotného čísla. V zákonech se nikdy neobjevují zájmena „já“ nebo „ty“. Všechny slovesa jsou ve třetí osobě. Daný výběr je vysvětlen schopností třetí osoby fungovat jako všeobecný podmět, například „*Il appartient au juge etc.*“ (Soudci náleží atd.)

2 PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY

Znalost překladatelských postupů je nezbytná v překladech odborných textů nejen z oblasti práva. Následující kapitola popisuje vybrané typy překladatelských postupů, které následně využívá v překladech uvedených v praktické části bakalářské práce. Překládat je možné projev mluvený i projev psaný. Pro oba dva typy překladu existují různá pravidla.

Bakalářská práce analyzuje legislativní texty, proto se zaměřuje především na vybrané překladatelské postupy psaného projevu. Mezi nejčastěji používané patří modulace, transpozice, kalk nebo výpůjčka v samostatné podkapitole jsou zmíněné také *étoffement* a *dépouillement*.

2.1 Modulace

*„Překladatelský postup modulace spočívá v převodu sémantické (významové) stránky právního projevu ve výchozím jazyku do odpovídající sémantické stránky v cílovém jazyce za použití přiměřených prostředků.“*¹⁶

Modulace je obměna ve výpovědi, k níž dochází změnou hlediska, zorného úhlu. Používá se v případech kdy transponovaný nebo přímý ekvivalent, i když gramaticky správný, odporuje duchu cílového jazyka.

Tioniová zmiňuje více typů modulace, například modulace lexikální, kdy se modulace týká jednotlivých slov nebo modulace syntaktické, tedy modulace větné struktury. Rovněž existuje modulace antonymická, například *sans équivoque* přeložíme jako jednoznačný. Dále existuje modulace konkrétní nebo modulace na základě synekdochy.¹⁷

¹⁶ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 116.

¹⁷ TIONIOVÁ, Alena a kolektiv. *Francouzština pro pokročilé*, Praha: Nakladatelství LEDA, 2006, str. 447-450.

2.2 Transpozice

Podstatou uvedeného překladatelského postupu je co největší míra zachování významové stránky projevu za cenu změn jeho stránky výrazové. Transpozici rozeznáváme dvojí.

Transpozici slovnědruhovou nebo větně-členskou. První uvedená spočívá ve změně slovnědruhových kategorií, uvedený druh transpozice je možné použít zejména při překladu víceslovných termínů.

Větně-členská transpozice je běžnější u neterminologických částí právního jazyka. Například slovní spojení „*Promlčení neběží*“ se přeloží díky tomuto postupu jako „*La prescription est en suspens.*“ Tioniová navíc uvádí transpozici francouzského podstatného jména do češtiny. Daný typ je vymezován především díky větší frekvenci substantiv, francouzština má totiž nominální charakter. Slova, která se v češtině vyjádří slovesem, se ve francouzštině vyjádří podstatným jménem.

2.3 Kalk

Překladatelský postup, kdy používáme tzv. kalkování spočívá v přesném překladu vnitřní struktury právního projevu z výchozího jazyka do cílového jazyka. V právním překladu se využívá především pro překlad právních termínů.

Z hlediska obsahu představuje každý kalk vlastně výpůjčku, protože si vypůjčuje významy z cizích jazyků. Kalk je následně, prostřednictvím vlastních výrazových prostředků, uvádí do jazyka vlastního, například *cassation* - *kasace*. Pomocí kalku se mohou překládat i slovní spojení, v menší míře i jazykové šablony. Více se kalkování uplatní v překladu zkratk různých institucí.¹⁸

¹⁸ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 121-132.

2.4 Výpůjčka

Překladačský postup výpůjčky spočívá v přenesení právních projevů beze změny jejich významové, ale i výrazové stránky. Výpůjčka je většinou používána u termínů.

Existují dva základní důvody užití výpůjčky. Buď se může jednat o novou skutečnost, která v cílovém jazyce neexistuje, například „*leasing*“ nebo „*know-how*“, nebo se jedná o pojem, který sice v daném jazyce existuje, označuje stejnou nebo podobnou právní skutečnost, ale pro lepší kvalitu komunikace je použit termín z jiného jazyka, například obligace místo závazku, arbitr namísto rozhodce.

Ve francouzštině se výpůjčky používají méně. Spíše než použití anglických výrazů, se používá vlastní terminologie, namísto *know-how*, se setkáme s pojmem *savoir-faire*.¹⁹

2.5 Etoffement, Dépouillement

Tomášek ve své knize Překlad v právní praxi zmiňuje pouze první čtyři typy překladových technik. Tioniová rozlišuje navíc další dva typy překladu – „*étouffement* a *dépouillement*“.

Etoffement je posílení pomocného slova, většinou se jedná o francouzské předložky, zejména „*de*“ a „*à*“, které v některých případech ztratily konkrétní obsah. Dépouillement, je opačný postup, kdy plnovýznamové slovo nahradíme slovem pomocným, vyjadřující jen holý vztah.

K *étouffement* dochází často při překládání do francouzštiny, k *dépouillement* naopak při překládání z francouzštiny do jiných jazyků. Etoffement může vzniknout pomocí infinitivu, vztahné věty nebo *participe passé*, např. dohoda mezi ČR a Francií je přeloženo jako – „*L'accord conclu entre la République tchèque et la France*“.²⁰

¹⁹ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Nakladatelství Linde, 2003, str. 121-132.

²⁰ TIONIOVÁ, Alena a kolektiv. *Francouzština pro pokročilé*, Praha: Nakladatelství LEDA, 2006, str. 437-439.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 ANALÝZA

Problematika civilního soudnictví je široká, nelze ji plně pojmut v celém jejím rozsahu. Praktická část bakalářské práce se soustředí pouze na některé vybrané termíny a na jejich analýzu. Zaměřuje se na rozbor terminologie užívané v oblasti civilního soudnictví. První kapitola se věnuje rozdělení soudů civilního soudnictví.

3.1 Druhy soudů v civilním soudnictví ve Francii

V České republice i ve Francii funguje demokratický systém, přesto systém soudnictví není v obou státech stejný. Francouzský systém je oproti českému mnohem rozvětvenější. Nacházejí se zde typy soudů, které v České republice nenajdeme. V první části analýzy je provedena komparace vybraných francouzských soudních institucí s ekvivalenty v českém systému.

3.1.1 Soudy první instance

Jednou z nejnižších instancí ve francouzském soudnictví je tzv. *Juge de proximité*. Jde o poměrně novou instanci, která vznikla v roce 2001. Juge de proximité nahradil funkci smírčího soudce - *juge de paix*, který je někdy označován jako *juge de commune* nebo *juge en office de la commune*. Ve specializovaném slovníku²¹ je juge de paix přeložen jako Smírčí soud nebo smírčí soudce, juge de proximité překlad zatím nemá. Podle serveru IATE²² je *juge de paix* překládán jako mediátor. (Autorka bakalářské práce preferuje překlad – mediátor).

Pojem smírčí soudce může působit nepřesně. Juge de paix je na rozdíl od juge de proximité školeným profesionálem, který problém řeší mimosoudní cestou.

²¹LARIŠOVÁ, Markéta, TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko - český právní slovník*. Praha: Nakladatelství H&H, 1994, str. 126.

²²IATE, Mnohajazyčná terminologická databáze EU: [online] [citace 2010-11-22]. Dostupné na WWW: <<http://iate.europa.eu/iatediff/switchLang.do?success=mainPage&lang=cs>>

Je zodpovědný za řízení procesu, za efektivní komunikaci, ale na rozdíl od soudce neřeší, nehodnotí a nenavrhuje žádná řešení.

Mezi další prvoinstanční instituce patří *Tribunal de grande instance* (Soud vyšší instance²³) a *Tribunal d'instance* (Soud první instance²⁴). V České republice stejně jako ve Francii je možnost odvolání se k soudu vyšší instance, na rozdíl od Francie se všechny instance v České republice shodně označují jako soud.

Ve francouzštině se tento rozdíl odlišuje. *Tribunal* představuje označení pro soudy nižšího stupně, *cour* označuje soudy vyššího stupně.

Tribunal d'instance řeší menší spory, má své sídlo v každém ústředním městě departmentů a obvodů, stejně tak i v některých větších městech. Soud první instance rozhoduje samosoudcem a do jeho kompetence patří spory, jejichž hodnota nepřesahuje určitou pravidelně aktualizovanou částku – v současné době 10 000 €. Dále může řešit veškeré spory bez omezení částky v oblasti pronájmů bytových prostor, spotřebitelských úvěrů, ochrany nezletilých i dospělých osob a bez možnosti odvolání rozhoduje spory, jejichž hodnota nepřesáhne 4000 €. Nejblíže se podobá okresním soudům, ale rozdílů se najde mnoho. Proto je vhodnější pouze přeložit francouzský název a nenahrazovat jej českým ekvivalentem.

Tribunal de grande instance, soud, který řeší spory, jejichž hodnota přesahuje 10 000 €. Dále bez určení částky rozhoduje spory, které se týkají rozvodů, adopcí, dědictví, příbuzenství, rodičovské zodpovědnosti, patentů, značek, národností, atd. V každém departmentu je alespoň jeden *Tribunal de grande instance*. Podle Larišové je název tohoto soudu překládán jako Soud nejvyšší instance. Překlad je v tomto případě zavádějící, protože se stále jedná o soud prvního stupně. Ve Francii má nejvyšší postavení v soudním systému Kasační soud. Dle autorky je proto přesnější *Tribunal de grande instance* přeložit jako Instanční soud.

²³ LARIŠOVÁ, Markéta, TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko - český právní slovník*. Praha: Nakladatelství H&H, 1994, str. 251

²⁴ Opakování citace

3.1.2 Odvolací soud a Kasační soud

Dalším důležitým soudem je *Cour d'appel* - *Odvolací soud*²⁵. Překlad se ve všech použitých slovnících neliší, proto je považován za přesný.

Nejvyšší instancí ve francouzském soudnictví je *Cour de cassation* (Kasační soud²⁶). Má podobnou funkci jako Nejvyšší soud v České republice. Oba soudy řeší zákonnost, tedy zda byly použity odpovídající platné zákony. Na rozdíl od ostatních soudů nerozhoduje spor. Kasační soud je nejvyšší instancí obecného soudnictví, kam se může prostřednictvím tzv. kasační stížnosti (*Pourvoi en cassation*) obrátit ten, kdo není spokojen s rozhodnutím soudu. S kasační stížností se setkáváme i v českém soudnictví. S tím rozdílem, že se objevuje jako opravný prostředek pouze ve správním soudnictví. K projednání této stížnosti je tudíž příslušný Nejvyšší správní soud.

V případě Kasačního soudu bylo pro překlad použito kalkování, tedy doslovný překlad. Samotný název *cour de cassation* rovněž prodělal několik změn. V roce 1790 vznikl první Kasační soud, tehdy nesl označení *Tribunal de cassation*, a byl odvozen od slova *cassation* – tedy kasace. V roce 1804 došlo k přejmenování na *Cour de cassation*.²⁷ Zde je vysvětlení podloženo již zmiňovaným rozbohem na začátku kapitoly o rozdílnosti pojmu *cour* a *tribunal*.

3.1.3 Specializované soudy

Vedle obecného soudnictví existují i specializované soudní orgány, jako je *Conseil de prud'homme* (Smírčí pracovní soud), *Tribunal de commerce* (Obchodní soud), *Tribunal des affaires de sécurité sociale* (Soud pro věci sociálního zabezpečení), *Tribunal paritaire des baux ruraux* (Soud týkající se zemědělských nájmu a záležitostí venkova).

Conseil de prud'homme neboli Pracovní soud. Ve francouzsko-českém právnickém slovníku je překládán jako Pracovní soud nebo Smírčí pracovní soud. Uvedený soud řeší pracovní spory mezi zaměstnanci a zaměstnavateli. Za první

²⁵ LARIŠOVÁ, Markéta, TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko - český právní slovník*. Praha: Nakladatelství H&H, 1994, str. 59.

²⁶ LARIŠOVÁ, Markéta, TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko-český právní slovník*. Praha: Nakladatelství H&H, 1994, str. 59

²⁷ CASSATION [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW: <http://www.cnrtl.fr/etymologie/cassation>

republiky v Československu rovněž působily pracovní soudy. V roce 1948 však přestaly fungovat a rokem 1952 byly úplně zrušeny. V posledních letech se objevují problémy v dané oblasti, především kvůli narůstající délce soudního řízení. Často dochází k přetížení soudů, a proto se objevují hlasy na vytvoření specializovaných pracovních soudů.²⁸ V současné době se pracovně-právními spory v České republice zabývají okresní a krajské soudy. Označení *Conseil de prud'homme* se od ostatních institucí liší svým neobvyklým názvem. Slovo *prud'homme* prošlo v průběhu historie mnoha změnami. První zmínky se objevují již ve středověku. V té době pojem *prud'homme* představoval chrabrého rytíře. V pozdějších dobách se začaly měnit společenské hodnoty a z *prud'homme* se stalo označení pro člověka dobrých mravů. A konečně, v průběhu sedmnáctého století se označení *prud'homme* vžilo pro specialisty v určité oblasti, které se následně začalo používat pro soudce pracovně-právních sporů.²⁹ Odtud tedy vysvětlení pojmu *prud'homme* a rovněž podklad pro nastínění způsobu překladu pracovního soudu. Vzhledem k doslovnému překladu daného termínu rozhodně nešlo použít metodu kalku, jako je tomu například u *Cour de cassation*. Pro výraz *Conseil de prud'homme* byl použit překlad Pracovní soud, kvůli náplni dané instituce a vznikl tedy na základě českého ekvivalentu, který byl používán na našem území. Doslovný překlad by bez kontextu nebyl dostatečně pochopitelný.

Tribunal de commerce, obchodní soud. V tomto případě nejde o komplikovaný termín. Ve všech uváděných překladových slovnících je překládán stejně. Obchodní soud se skládá z laických soudců – neprofesionálů (viz další podkapitola), obchodníků volených jinými obchodníky na dobu 2–4 let. Obchodní soud řeší spory v oblasti obchodního práva, spory mezi obchodníky nebo obchodními společnostmi. V České republice tuto problematiku řeší obecné soudy, ale i tzv. rozhodčí soudy.

²⁸ [Aplikované právo 2/2007[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <http://www.cnrtl.fr/etymologie/prud'homme>online] [citace 2011-03-18].

²⁹ Prud'homme[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <http://www.cnrtl.fr/etymologie/prud'homme>

3.2 Právnická povolání

Následující část analyzuje terminologii různých právnických povolání ve Francii. Analyzované termíny jsou vysvětleny komparací s českými ekvivalenty.

3.2.1 Soudce, Juge

Pro slovo soudce ve francouzštině existují tři různá synonyma – *juge*, *magistrat du siège* nebo *magistrat assis*. Slovo *magistrat* je souhrnným označením pro soudce nebo státního zástupce. V případě, že se slovo *magistrat* objeví v textu samostatně, je třeba rozpoznat z kontextu, o jakou profesi se jedná. Častěji se používá slovního spojení *magistrat du siège* nebo *magistrat assis*. Odlišení vzniká na základě toho, že soudci během soudního jednání sedí – proto *Magistrat assis* (z francouzského *être assis* – sedět) Státní zástupce stojí, proto se označují jako *Magistrat debout* (z francouzského *être debout* – stát) Na podobném principu, lze odvodit i označení *Magistrat du siège* (soudce) nebo *Magistrat du parquet* (státní zástupce), viz tabulka číslo 1.

Samotné slovo *juge* (soudce) je obecný pojem, který se vztahuje především na soudce „profesionály“, jejichž postavení a funkce je řízena soudcovským stavem. *Les juges* zaujímají různé funkce – předseda; vyšetřující soudce; samosoudce u soudu vysoké instance; předseda soudního senátu, ale rovněž sem patří státní zástupce.

Les assessesurs, přísedící, nejsou ve Francii považováni za profesionální soudce, jako je tomu v České republice. Neřadí se tedy pod soudcovský stav. Patří sem soudci Obchodního soudu, Pracovního soudu nebo soudu pro věci sociálního zabezpečení. Můžou být označovány rovněž jako laičtí soudci. Slovo *assessesurs*, jako mnoho dalších právnických termínů pochází z latiny.

V českém právním jazyce se rovněž setkáváme se slovy, které mají původ v latině, i když jde o slovanský jazyk. Počet slov ovlivněných latinou není zdaleka tak obsáhlý jako je tomu ve francouzštině, která se řadí mezi jazyky románské.

Pojmenování na základě věci:	Pro popsání:
<i>Siège</i> , sedadlo	<i>Magistrat du siège</i> , soudce
<i>Parquet</i> , parket	<i>Magistrat du parquet</i> , státní zástupce
Pojmenování na základě činnosti:	Pro popsání:
<i>Assis</i> , sedící	<i>Magistrat assis</i> , soudce
<i>Debout</i> , stojící	<i>Magistrat debout</i> , státní zástupce

Tabulka č.1 - Porovnání překladu pojmu *soudce a státní zástupce*

3.2.2 Státní zástupce, Procureur

Označení státního zástupce má ve francouzštině více synonym - *Ministère public*, *Procureur*, *Magistrat du parquet* nebo *Magistrat debout*. Pravomoci a funkce státního zástupce jsou ve Francii a v České republice velmi podobné. Ve Francii tvoří státní zastupitelství hierarchickou pyramidovou strukturu, která podléhá pravomoci ministra spravedlnosti. Výjimku tvoří nejvyšší státní zastupitelství při kasačním soudu, které má zvláštní postavení. Sbor státních zástupců se nazývá *parquet*. Státní zastupitelství vykonává své pravomoci zejména v trestní oblasti. Vedle toho je pověřeno ochranou nezletilých, kteří jsou v ohrožení. Státní zástupce má určité pravomoci v občanskoprávních věcech, například při změnách občanskoprávního stavu. Vstupuje do řízení v obchodních věcech, kde má pravomoci například ve věcech kolektivního úpadkového řízení.³⁰

Státní zastupitelství je orgánem veřejné žaloby, ale bylo by chybné označovat jej pojmem žalobce. Působnost státního zastupitelství je širší než právní pojem žalobce, který označuje navrhovatele, který v civilním řízení podal žalobu. Státní zástupce v trestním řízení podává obžalobu.

Podle Larišové, lze pro uvedené termíny použít také pojem prokurátor, ale zdá se vhodnější užití pojmu státní zástupce, protože v českém prostředí se užíval pojem

³⁰European justice [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <https://e-justice.europa.eu/home.do>

prokurátor především v době socialismu. Po roce 1989 převzali rozhodující část jejich agendy státní zástupci.

3.2.3 Advokát, Avocat

Povolání advokátů, *les avocats*, patří mezi svobodná povolání. Advokát zajišťuje dva typy činností: poradenství a obhajobu. Ve Francii jsou sdruženi ve 183 komorách, tzv. *barreaux*. Advokáti působící ve Státní radě a u kasačního soudu představují samostatnou profesi a tvoří samostatnou komoru.

V České republice jsou advokáti členy České advokátní komory. Teoreticky vykonává v České republice činnost pouze jeden druh advokátů bez rozlišení, ale každý advokát si buduje svou vlastní praktickou specializaci v některém z různých odvětví práva.³¹

Vedle advokátů ve Francii existují rovněž tzv. *avoué*. *Avoué* je označení pro právního zástupce, který je specializován pouze na soudy občanskoprávní a odvolací.

Právní zástupce, Advokát	Právní zástupce pouze u soudů občanskoprávních a odvolacích
Avocat	Avoué
Obhájce	Obhájce (zástupce u soudu vyšší instance)
Avocat plaidant	Avoué plaidant

Tabulka č. 2 – Různá pojmenování advokátů

³¹ [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <https://e-justice.europa.eu/home.do>

3.2.4 Notář, Notaire

Notáři jsou úřední osoby, které svoji profesi vykonávají jako svobodné povolání. Ve Francii jsou notáři (*les notaires*) organizováni v departementálních a krajských komorách, jejichž úkolem je regulace a disciplinární dohled nad notáři v obvodě jejich územní působnosti. Celostátním zastupujícím orgánem vůči úřadům je Nejvyšší notářská rada. Notáři jsou zmocněni k vystavování veřejných listin, které jsou vykonatelné bez soudního rozhodnutí. Zároveň poskytují poradenství soukromým osobám a podnikům. Notáři rovněž ověřují pravost dokumentů, smluv, atd.

V České republice jsou notáři povinně členy Notářské komory. Poskytují právní služby v oblasti dědictví, zabývají se převody nemovitostí, vyděděním a ustanovením správce dědictví, řeší předmanželské smlouvy, atd.

Notáři fungují celkem ve dvaceti evropských státech. Nenajdeme je v anglosaských státech, jako je Velká Británie nebo USA, nebo ve Skandinávských státech.

Překlad v tomto případě nebyl složitý, ve všech uvedených slovnících byl přeložen stejně. Zajímavým termínem v notářské oblasti je tzv. *grosse*, podle významu a odborného slovníku překládáno jako – vykonatelné vyhotovení soudního rozhodnutí.

Pojem „*grosse*“ je termín, který má zajímavou historii, vznikl díky neměnnosti některých soudních funkcí a dlouholeté tradici. V době, kdy se soudní rozhodnutí psala brkem, byli zapisovatelé a notáři placeni tzv. „od jedné role“. Čím delší spis napsali, tím lépe byli ohodnoceni. Proto psali co největší písmena a odtud vzešel název „*écritures grossoyées*“³²- velké písmo.

3.2.5 Soudní vykonavatel, Huissier

Soudní vykonavatel je do funkce jmenován ministrem spravedlnosti, jedná se o svobodné povolání. Soudní vykonavatelé, jako jediní, doručují procesní listiny a vykonávají soudní rozhodnutí a exekuční listiny nebo tituly. Z příkazu soudu nebo na žádost soukromých osob vyhotovují exekutorské zápisy.

³²[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/grosse.php>

Profesi soudních vykonavatelů ve Francii zastupují departementální a krajské komory působící v každém obvodu odvolacího soudu. Vedle toho existuje národní komora, která zastupuje veškeré soudní vykonavatele před státními orgány a řeší spory mezi jednotlivými komorami a v některých případech i mezi soudními vykonavateli.

Termín „*huissier*“, v nezkrácené podobě „*huissier de Justice*“, pochází ze starofrancouzského „*huis*“ značící „*porte*“ (dveře). Původně se jednalo o ozbrojeného muže, který stál u dveří místnosti, ve které se odehrával proces. Jeho úkolem byl dozor při dodržování klidu během soudního jednání. *Huissier* je překládán jako soudní vykonavatel, exekutor nebo rovněž jako soudní zřízenec. *Huissier audiencier* představuje soudního zřízence konající službu v soudní síni.

Larišová termín *huissier* překládá více synonymy – soudní vykonavatel, exekutor, soudní doručovatel, soudní zřízenec. V daném případě je nutno poznamenat, že *huissier*, tedy soudní vykonavatel ve Francii má podobné pravomoci jako soudní vykonavatel v České republice. Pojem exekutor v českém prostředí označuje jiný význam, jedná se o soukromou osobu (viz další podkapitola).

3.2.6 Exekutor, Exécuteur

Od září 2001 byla v České republice zřízena instituce soudního exekutora. Stát pověřil soukromé osoby výkonem exekucí a exekučních činností s tím spojených. Exekutor může sám rozhodnout o způsobu provádění exekuce, vydává exekuční příkazy. Exekutoři a exekutorské úřady v rámci exekuce provádí zejména:

- „výkon exekučních titulů tj. rozhodnutí soudů, notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti a dalších rozhodnutí o exekuci,
- *sepisuje exekutorské zápisy,*
- *provádí dražby movitých věcí a nemovitostí,*
- *úschovy cenných papírů, peněžitých prostředků a věcí,*
- *poskytuje právní pomoc oprávněnému nebo povinnému.*“³³

³³ Exekuce-exekutor. [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW: <http://www.exekuce-exekutor.cz/>

Exekutor poskytuje právní pomoc před i po nařízení exekuce, poskytuje veškerý právní servis, spojený s exekucí a vymáháním pohledávek. Exekutor má ze zákona rozsáhlé pravomoci. Orgány státní správy, pojišťovny a další instituce jsou povinny s ním spolupracovat. Exekutor může zjistit informace týkající se vlastnictví, pojistek, dluhů. Exekutor má právo s pomocí Policie ČR vstoupit do prostor povinného (dokonce i v jeho nepřítomnosti), a pak provést exekuci – to znamená okamžitě zabavit majetek povinného. Výnos z dražby slouží také jako úhrada nákladů exekuce.

Ve Francii podobná instituce se stejnými pravomocemi neexistuje. Samotné slovo exekutor, by proto nemělo být zaměňováno s českým soudním vykonavatelem. Zajímavé je, že slovo *exécuteur* v právnickém slovníku není, tudíž by měl daný předpoklad platit. V obecném slovníku³⁴ termín nalezneme přeložený jako exekutor. Zároveň se nabízí překlad - vykonavatel od slova *exécuteur* (provést, vykonat). Z toho lze usuzovat, že daný překlad počítá s existencí dané profese i ve Francii.

3.2.7 Zapisovatel, Greffier

Slovo „*greffier*“, soudní zapisovatel, pochází z řeckého slova psát. Soudní zapisovatel byl kdysi úředníkem, který měl za úkol *zapisovat průběh jednání*.

„*Les greffiers*“ je označení pro současné státní úředníky. Ti jsou u soudu pověřeni zapisováním a přepisováním záznamů o jednání a označují se pojmem „zapisovatelé“.

V souvislosti se zapisovateli je důležité zmínit tzv. „*minute*“, originál rozsudku nebo notářské listiny. Oproti pojmu „*grosse*“ existuje opačné vysvětlení etymologie slova. Pro psaní těchto originálů se dříve užívalo drobného písma, proto *minute* – z latinského *minutus* (malý, drobný)³⁵. Drobné písmo se používalo kvůli snadnější archivaci. Bez znalosti kontextu může být překládáno doslova jako „okamžik, minuta“.

³⁴ LINGEA VELKÝ SLOVNÍK, kolektiv autorů, Vyd.1. Brno: Lingea s.r.o., 2007, ISBN 978-80-87062-05-0, str.262

³⁵ [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW: <http://www.cnrtl.fr/etymologie/minute>

3.3 Další zúčastněné osoby

Slovo „*défendeur*“, (odpůrce, žalovaný³⁶) nebo také „*la partie défenderesse*“ (žalovaná strana) je fyzická nebo právnická osoba, která byla předvolána k soudu osobou, která zahájila proces a která se ve francouzštině označuje „*demandeur*“ (žalobce, navrhovatel) nebo „*la partie demandresse*“, popřípadě „*le réquerant*“. V případě žalovaného, tedy „*défendeur*“ je třeba odlišit pojem „*defenseur*“, který představuje termín pro označení obhájce odviněného v trestním řízení.³⁷

Vedle pojmu „*défendeur*“ se v legislativních textech setkáváme s pojmem *intimé* (úředně obeslaný, předvolaný³⁸). *Intimé* je výraz, kterým se popisuje žalovaný u odvolacího soudu. Jedná se tedy o specifitější popis žalovaného, proto v tomto případě navrhuji překlad opisem – žalovaný u odvolacího soudu. V českém jazyce se tato skutečnost nerozlišuje, jako v předchozích rozborech a je to důkaz rozvětvenosti a detailního rozlišení termínů francouzského právního jazyka.

3.4 Rozhodnutí

Pojem „*jugement*“ rozsudek, se ve Francii používá pro rozhodnutí obecných soudů (Soud první instance, Instanční soud) jako i soudů specializovaných (Pracovní soud, Obchodní soud, atd.). Rozhodnutí rozhodčího soudu se neoznačuje jako „*jugement*“, ale jako „*sentences arbitrales*“ (rozhodčí výrok). Rozhodnutí vydané odvolacím soudem (Cour d'Appel) a kasačním soudem (Cour de Cassation) jsou „*arrêts*“ – do češtiny rovněž překládány jako rozsudky.³⁹ Pro větší přehlednost viz tabulka č.3

Typy rozhodnutí obecných a specializovaných soudů⁴⁰:

- „*Les jugements sur-le-champ*“ nebo „*définitifs*“, konečný, meritorní rozsudek,

³⁶ LARIŠOVÁ, Markéta, TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko - český právní slovník*. Praha: Nakladatelství H&H, 1994, str. 67.

³⁷ Překlad autorky z <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/defendeur.php>

³⁸ LARIŠOVÁ, Markéta, TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko - český právní slovník*. Praha: Nakladatelství H&H, 1994, str. 121.

³⁹ [online] [citace 2011-03-18] Dostupné na WWW :<http://www.dictionnaire-juridique.com/>

⁴⁰ Code de procedure civile [online] [citace 2011-5-01] Dostupné na WWW: <http://lexinter.net/NCPC/jugement.htm>

- „*Les jugements avant-dire droit*“, mezitímní rozsudek. Existuje několik druhů těchto rozsudků – *préparatoire, interlocutoire, provisoire*,
- „*Le jugement d'expédient*“ (nebo *jugement convenu, jugement d'accord*), rozsudek potvrzující smír.

V obou zemích je výsledkem soudního řízení rozsudek, který rozhoduje vždy o celém předmětu řízení, tedy o všem, čeho se žalobce v žalobě domáhal. Výjimečně soud rozhoduje o části uplatněného nároku, v daném případě hovoříme o tzv. částečném rozsudku, vedle toho existuje i možnost tzv. mezitímního rozsudku. V tomto rozsudku je rozhodnuto pouze o základu věci. V České republice řadíme mezi zvláštní druhy civilních rozsudků rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání.

Jugement	Rozhodnutí obecných a specializovaných soudů
Arrêt	Rozhodnutí Odvolacího soudu a Kasačního soudu
Sentence arbitrale	Rozhodnutí rozhodčího soudu

Tabulka č. 3 – Různé typy rozhodnutí

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá terminologií právního jazyka v oblasti civilního soudnictví. V teoretické části definuje základní pojmy, zaměřuje se na právní jazyk, jeho lexikální a syntaktickou rovinu. Rovněž přibližuje rozmanité překladové techniky, které mohou být použity při překladu právních textů.

Praktická část obsahuje analýzu, která podrobně vymezuje vybrané pojmy z oblasti civilního soudnictví. Zaměřuje se na porovnání francouzského a českého systému soudnictví a vysvětluje překlady pojmů užívaných pro označení právnických povolání.

První kapitola obsahuje důležité informace o právním jazyce jako takovém. Vysvětluje rozdíl mezi právním a právnickým jazykem, nastiňuje různé možnosti kategorizace právního jazyka, zaměřuje se na lexikální a syntaktickou stránku jazyka. Teoretické poznatky naznačují, že nároky na právní jazyk se v češtině a ve francouzštině zásadně neliší. Porovnání uvedených faktů slouží jako výchozí bod pro výběr a popis termínů, které jsou podrobeny analýze v praktické části bakalářské práce. V závěru první kapitoly jsou popsány základní překladatelské postupy, které jsou používány při překladu právních textů.

Praktická část obsahuje podrobnou analýzu vybraných pojmů. Hlavní linii tvoří pojmy z oblasti soudních institucí a právnických povolání. Odlišnosti nalzáme především v rozdílném fungování soudních systémů obou zemí, od kterého se poté odvíjí terminologie označení jednotlivých soudů.

Soudní systém je ve Francii mnohem rozvětvenější než v České republice, proto je pro porovnání, vysvětlení, popřípadě návrh vlastního překladu důležitá jak znalost francouzštiny, tak základní znalost fungování soudního systému obou zemí.

Bakalářská práce nabízí vysvětlení a rozbor jednotlivých termínů z výše uvedených oblastí. V první části jsou popsány soudy první instance, následují soudy vyšší instance a specializované soudy.

V bakalářské práci byly použity různé metody překladu, například pojem Kasační soud je přeložen pomocí tzv. „kalkování“. V daném případě nebylo možné použít český ekvivalent, protože neexistuje. V praktické části jsou vysvětleny funkce Kasačního soudu, které jsou v některých bodech shodné s funkcemi Ústavního soudu

v České republice. Rozdílů je více než podobností, proto nebylo možné použít český ekvivalentní termín.

V některých případech byla nutná hlubší analýza a bylo nutné prozkoumat i etymologii různých slov. Například při rozboru pojmu Pracovní soud, který se ve francouzském systému řadí mezi specializované soudy, bylo nutné vycházet i ze znalosti historického kontextu. Označení termínu *Conseil de prud'homme* (Pracovní soud) vzniklo historickým vývojem a tradicí.

Dalším případem, kdy pro pochopení vybraného termínu a správný překlad byla nezbytná znalost etymologie slova, jsou termíny „*grosse*“ (vykonatelné vyhotovení soudního rozhodnutí) nebo „*minute*“ (originál notářské listiny).

Další část praktické práce tvoří rozbor a porovnání pojmů z oblasti právnických povolání. Jsou analyzována různá označení užívaná pro pojmenování soudce, státního zástupce a další právníkové osoby.

Jedním z výstupů bakalářské práce je zjištění, že ve francouzském právním jazyce je oproti českému právnímu jazyku patrná větší detailnost a terminologická přesnost. Francouzština je v právní oblasti bohatší než čeština. Důkazem jsou další výstupy bakalářské práce, jedná se o především o zdánlivá synonyma, například dvojice pojmů: *arrêt-jugement*, *avoué-avocat* nebo *intimé-défendeur*. Uvedená slova nelze považovat za skutečná synonyma, protože jedno z nich má většinou užší význam, například *défendeur* je žalovaný, *intimé* je žalovaný u odvolacího soudu. Při neznalosti daných pojmů v jejich širokém kontextu, může snadno dojít k záměně, která zhoršuje kvalitu překladu.

Bakalářská práce se snaží o přehlednější vysvětlení daných rozdílů, v některých případech využívá pomoci jednoduchých přehledných tabulek.

Správný překlad je ovlivněn mnoha faktory, krom jazykových se jedná o faktory dané historickým vývojem a tradicí, například u *Conseil de prud'homme*. Rovněž může zasáhnout i kontext politický, viz prokurátor v praktické části, a mnohé další.

Přes všechny zmíněné rozdíly je nutné konstatovat, že právní jazyky obou zemí mají mnoho podobného. Francouzská právníková povolání jsou srovnatelná s českými a na francouzský právní jazyk jsou kladeny stejně vysoké nároky jako na český právní jazyk. Vzhledem k historickému vývoji právních věd, je v obou jazycích přítomna latina.

RÉSUMÉ

Le mémoire a pour titre „*Les spécificités lexicales du langage du droit français dans la domaine de la juridiction civile et la problématique de leur traduction en tchèque.*“ L’objectif de ce travail est donc de décrire les spécificités de ce langage et d’expliquer leurs traductions possibles.

Le mémoire est composé d’une introduction, d’une partie théorique, d’une partie pratique, d’une conclusion et d’un lexique franco-tchèque .

Dans l’introduction est mentionné le plan, les buts de ce mémoire ainsi que les différentes sources qui ont été utilisé.

Tout d’abord la partie théorique explique les caractéristiques du langage du droit, en même temps qu’elle illustre la différence entre le langage du droit et le langage juridique. De plus, ce mémoire contient une partie lexicale du langage du droit qui se différencie par trois types d’explications faites par trois auteurs différents. Tout trois utilisent des façons bien distinctes pour expliquer la problématique du lexique, mais ils se rejoignent dans leurs conclusions qui sont très similaires. De ce fait, ils distinguent trois catégories de mots : premièrement, les mots qui sont utilisés seulement pour la terminologie du droit et qui nous concernent plus particulièrement, deuxièmement, les termes qui ont sens juridique et un sens commun, enfin les termes utilisés seulement dans langage général.

La partie théorique est également consacrée au différents types de traductions. Il existe plusieurs procédés pour traduire les textes juridiques, comme par exemple la modulation, l’étoffement et la transposition. Ces derniers sont généralement utilisés pour la traduction des phrases, de même que l’on utilise plus souvent la méthode du calque pour traduire les termes juridiques qui sont explicitement mentionnés dans ce mémoire.

D'autre part, la partie pratique présente une analyse des termes dans le domaine des institutions et des professions juridiques. Les termes sont comparés en prenant compte des différents systèmes de droit entre les deux pays. En effet, les institutions juridiques sont différentes en France et en République tchèque ce qui a une influence certaine sur la traduction des termes évoqués dernièrement. En outre, le mémoire mentionne également les autres raisons qui ont une incidence sur la traduction comme par exemple l'étymologie des mots, la politique et l'histoire.

De plus, le système juridique français est répartie en plus de branches que le système en République tchèque. Ceci est une explication qui reflète également les différences de langage dans ce domaine. De ce fait, il existe des juridictions qui n'ont pas leurs homologues en République tchèque, comme par exemple La Cour de Cassation ou Le Conseil de prud'hommes. Dans le premier cas en ce qui concerne la traduction on utilise la méthode du calque. Dans le deuxième cas le terme Conseil de prud'hommes est plus complexe à traduire. En effet, pour bien traduire le mot on doit prendre en compte les fonctions bien précises de cette juridiction. Le Conseil de prud'hommes régle les problèmes entre les employés et employeurs, et c'est pour cela que l'on définit la traduction Pracovní soud. La problématique de la traduction du Conseil de prud'hommes peut également s'expliquer grâce à l'étymologie du mot.

Enfin, l'autre partie de l'analyse évoque les professions juridiques, celles-ci sont à peu près similaires dans les deux pays. Pourtant après une analyse précise des différents mots on peut constater que dans ce domaine le langage français est plus riche et plus détaillé. En exemple, on peut voir qu'il y a plusieurs possibilités pour décrire le terme juge comme magistrat assis ou magistrat du siège. De ce fait, il existe aussi quelques „synonymes apparents“ tel que jugement et arrêt, ou intimé et défendeur.

Malgré toutes ces différences il existe aussi une multitude de point commun entre le langage du droit dans ces deux pays. En effet, tout deux disposent d'un système de droit démocratique, de plus les règles du langage juridique sont à peu près identiques, enfin l'histoire du droit latin se ressent encore et constitue donc un socle commun pour les deux pays.

GLOSÁŘ

A

Arrêt m.	rozsudek
Assesseur m.	přisedící, laický soudce

B

Barreau m.	advokátní komora
-------------------	------------------

C

Cour f.	soud
Cour d'appel	odvolací soud
Cour de cassation	kasační soud
Conseil de prud'homme m.	pracovní soud

D

Défendeur m.	žalovaný
- La partie défendresse f.	žalovaná strana
Demandeur m.	žalobce, navrhovatel

G

Greffier m.	soudní zapisovatel
Grosse f.	vykonatelné vyhotovení soudního rozhodnutí

H

Huissier m.	soudní vykonavatel
Huissier audiencier m.	soudní zřízenec konající službu v soudní síni

I

Intimé m.	žalovaný u odvolacího osudu
------------------	-----------------------------

J

Juge m.	soudce
Juge en commune	mediátor
Juge en office de la commune	mediátor
Juge de paix	mediátor
Juge de proximité	smírčí soudce
Jugement m.	rozsudek

M

Magistrat m.	vyšší veřejný úředník
Magistrat du siege	soudce
Magistrat assis	soudce
Magistrat du parquet	státní zastupitel
Magistrat debout	státní zastupitel
Minute f.	originál rozsudku nebo notářské listiny

N

Notaire m. notář

P

Parquet m. sbor státních zástupců

S

Sentence arbitrale f. rozhodčí výrok

T

Tribunal m. soud

Tribunal de commerce obchodní soud

Tribunal d'instance soud prvního instance

Tribunal de grande instance instanční soud

Tribunal des affaires de sécurité sociale soud pro věci sociálního zabezpečení

Tribunal paritaire des baux ruraux soud týkající se zemědělských nájmu a záležitostí venkova

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ZDROJŮ

MONOGRAFIE

- CORNU, Gérard. *Linguistique juridique*. Vyd. 3. Paris: Monchrestien, 2005. ISBN 2-7076-1425-4.
- ČECHOVÁ, Marie a kolektiv. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4.
- CHALOUPEK, Jan a kolektiv. *Stylistika češtiny*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 296 s. ISBN 80-04-23302-3, s. 190-196.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H.Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7079-028-1, s. 117-124.
- NEBESKA, I., Macurová A.. *Jazyk a jeho užívání*. Praha: FF UK, 1995. 315 s. ISBN 80-85899-19-1, s. 240-248.
- RADIMSKÝ, Jan. Dans quelle mesure est-il possible de traduire un terme juridique ? In : *Etudes romanes de Brno*, Sborník prací FF MU, L 25. Brno, 2004, p.37-44. ISBN 80-210-3431-9, ISSN 0231-7532.
- TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Vyd. 2. Praha – Linde, 2003. 143 s. ISBN 80-7201-427-7.
- TKAČUKOVÁ, Tatiana. *Jazyk a styl právní češtiny*. Diplomová práce, 2006.

SLOVNÍKY

- LARIŠOVÁ, Markéta; TOMAŠČÍNOVÁ, Jana. *Francouzsko – český právní slovník*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství a nakladatelství H&H, 1994. ISBN 80-85787-48-2.
- LINGEA VELKÝ SLOVNÍK, kolektiv autorů, Vyd.1. Brno: Lingea s.r.o., 2007, ISBN 978-80-87062-05-0.

- HACHETTE, Le dictionnaire de notre temps, Paris: Hachette, 1993. ISBN 2-01-018823-3.
- CORNU, Gérard. *Vocabulaire juridique*. Vyd. 6. Paris: Quadrige, 2004, ISBN 2-13-0547427.

ELEKTRONICKÁ MEDIA A WEBOVÉ STRÁNKY

- Aplikované právo 2/2007[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <http://www.cnrtl.fr/etymologie/prud'homme>
- Bezplatná právní poradna[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW: <http://www.bezplatnapravni poradna.cz/online-zdarma/ruzne/pravnicky-slovník.html>>
- Cassation [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW: <http://www.cnrtl.fr/etymologie/cassation>>
- Code de procedure civile [online] [citace 2011-05-01] Dostupné na WWW: <http://lexinter.net/NCPC/jugement.htm>>
- Cour de cassation[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW:<<http://www.courdecassation.fr/>>
- Droit juridique[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW:<<http://www.droitjuridique.fr/les-indispensables/3/>>
- Dictionnaire juridique[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW: <http://www.dictionnaire-juridique.com/>>
- European justice [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <<https://e-justice.europa.eu/home.do>>
- Exekuce-exekutor. [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW <http://www.exekuce-exekutor.cz/>>

- Huissier de justice [online] [citace 2010-12-18]. Dostupné na WWW:
<<http://www.huissier-justice.org/Historique-15.aspx>>
- IATE, Mnohajazyčná terminologická databáze EU: [online] [citace 2010-11-22].
Dostupné na WWW:
<<http://iate.europa.eu/iatediff/switchLang.do?success=mainPage&lang=cs>>
- Legifrance: [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na
WWW:<<http://www.legifrance.gouv.fr/>>
- Ministère de la justice: [online] [citace 2010-11-22]. Dostupné na
WWW:<<http://www.justice.gouv.fr/index.php>>
- Prud'homme[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW
<http://www.cnrtl.fr/etymologie/prud'homme>
- Trestní právo pro laiky: [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na
WWW:<<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/trochu-pravnicke-latiny>>
- Ústavní soud České republiky[online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na
WWW:<<http://www.concourt.cz/>>
- Vie publique: [online] [citace 2011-03-18]. Dostupné na WWW:<<http://www.vie-publique.fr/>>